ឧបសម្ព័ន្ធ

ក) បទបញ្ញត្តិអន្តរជាតិ

សេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (ថ្ងៃទី ១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៨)

មាត្រា ៨:

ជនណាក៏ដោយ ត្រូវមានសិទ្ធិរកដំណោះស្រាយជាក់ស្តែងមួយដ៏មានប្រសិទ្ធិភាពនៅតុលាការជាតិមានសមត្ថកិច្ច ចំពោះប្រព្រឹត្តកម្មទាំងឡាយ ដែលរំលោភសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន ដែលរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬច្បាប់បានទទួលស្គាល់ដល់គេ រួចហើយ ។

មាត្រា ១០:

ជនណាក៏ដោយ ត្រូវមានសិទ្ធិស្មើៗគ្នាពេញលេញ ក្នុងការសុំឱ្យតុលាការ ឯករាជ្យ និងឥតលំអៀងមួយ ពិនិត្យពិច័យសេចក្តីឱ្យការណ៍របស់ខ្លួន ដោយគតិយុត្តិធម៌ និងជាសាធារណៈ ក្នុងការកំណត់សិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ហើយនិងការចោទប្រកាន់ជាបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ មកលើគេ ។

មាត្រា ១១:

១. ជនណាក៏ដោយ ដែលជាប់ចោទអំពីបទមជ្ឈិម ត្រូវបានសន្មតថា ជាអ្នកឥតទោសពៃរ៍ រហូតដល់ពេលដែលតុលាការរកឃើញ ហើយផ្តន្ទាទោសតាមច្បាប់នៅក្នុងការជំនុំជំរះក្តីជាសាធារណៈមួយ ដោយមានការផ្តល់នូវការធានា ជាចាំបាច់គ្រប់យ៉ាង សំរាប់ការពារខ្លួនដល់អ្នកជាប់ចោទនោះ ។

២. គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវគេកាត់ទោស ដោយសំអាងលើប្រព្រឹត្តិកម្ម ឬការភ្លេចភ្លាំងទាំងឡាយណា ដែលមិនមែនជាការប្រព្រឹត្តល្មើសខាងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌឡើយ យោងទៅតាមច្បាប់ជាតិ ឬអន្តរជាតិ ក្នុងពេលដែលអំពើ និងការភ្លេចភ្លាំងទាំងនោះកើតឡើង ។ ដូចគ្នានេះដែរ មិនត្រូវដាក់ទោសទណ្ឌចំពោះបទល្មើសណាមួយ ឱ្យធ្ងន់ជាងទោស ដែលគេបានអនុវត្តនៅពេលដែលមានការប្រព្រឹត្តល្មើសនឹងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌនោះឡើយ ។

មាត្រា ១៩:

មនុស្សគ្រប់រូប មានសិទ្ធិ និងសេរីភាពក្នុងការកាន់មតិ និងក្នុងការសំដែងគំនិត ឬវិញ្ញត្តិ ។ សិទ្ធិនេះ នឹងបណ្តាលឱ្យមានជាចាំបាច់នូវសេរីភាពក្នុងការប្រកាន់ និងពញ្ចេញមតិដោយគ្មានការជ្រៀតជ្រែក និងបារម្ភភិតភ័យ ដោយសារ មតិរបស់ខ្លួន និងសេរីភាពក្នុងការស្វែងរក ការទទួល និងការផ្សព្វផ្សាយទូទៅ ដោយឥតគិតព្រំដែនអ្វីឡើយ នូវព័ត៌មាន ព្រមទាំងគំនិតអ្វីផ្សេងៗ តាមមធ្យោបាយវិញ្ញត្តិបែបណាក៏ដោយ ។

មាត្រា ២៩:

១. បុគ្គលម្នាក់ៗមានករណីយកិច្ចចំពោះសហគមន៍ ដែលជាកន្លែងតែមួយគត់ ដែលអាចបង្កើតនូវការរីកចំរើន ពេញបរិបូរណ៍ និងដោយសេរី នូវបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ខ្លួន។

២. ក្នុងការអនុវត្តន៍សិទ្ធិសេរីភាពរបស់ខ្លួន មនុស្សគ្រប់រូប ត្រូវស្ថិតក្នុងការកំណត់ទាំងឡាយណា ដែលច្បាប់បានកំណត់ ក្នុងគោលបំណងឱ្យមានការទទួលស្គាល់ និងគោរពដល់សិទ្ធិ និងសេរីភាពទាំងឡាយរបស់អ្នកដទៃ និងដើម្បីឆ្លើយតបនឹងការតម្រូវយ៉ាងត្រឹមត្រូវអំពីសីលធម៌ របៀបរៀបរយសាធារណៈ និងនៃសុខុមាលភាពទូទៅ នៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យតែប៉ុណ្ណោះ ។

៣. ក្នុងករណីណាក៏ដោយ សិទ្ធិ និងសេរីភាពទាំងនោះ មិនអាចយកទៅប្រើប្រាស់ផ្ទុយនឹងគោលការណ៍ របស់សហប្រជាជាតិឡើយ។

កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (ថ្ងៃទី ១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦៦)

មាត្រា ២:

១. ភាគីនីមួយៗនៃកតិកាសញ្ញានេះ ត្រូវគោរពនិងធានាជូនប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់ៗរូប ដែលនៅក្រោមអំណាចច្បាប់ គេគ្រប់គ្រងនូវសិទ្ធិទាំងឡាយដែលគេបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងកតិការសញ្ញានេះ ដោយឥតប្រកាន់ភាពខុសគ្នារវាង ពូជសាសន៍ ពណ៌សំបុរ ភេទ ភាសា សាសនា មតិនយោបាយ ឬមតិក្នុងវិស័យ ឯទៀតៗ ជាតិកំណើត វណ្ណៈ ឬឋានៈឡើយ ។

២. ចំពោះប្រការ ឬចំណុចណាដែលនីតិបញ្ញត្តិចាស់ពុំទាន់បានចូលជាធរមាន រដ្ឋនីមួយៗត្រូវតែជ្រើសរើសយក វិធានការណ៍ដ៏ចាំបាច់ស្របទៅតាមនីតិវិធីនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ខ្លួន និងស្របទៅតាមបញ្ញត្តិទាំងឡាយ នៃកតិកាសញ្ញានេះ ដើម្បីចងក្រងឱ្យចេញជានីតិបញ្ញត្តិថ្មីៗ ដែលមានប្រសិទ្ធិភាពក្នុងការគោរពសិទ្ធិទាំងឡាយដែលគេបានចែងក្នុងកតិកាសញ្ញានេះ ។

៣. រដ្ឋជាភាគីនីមួយៗមានភារកិច្ចៈ

ក) ត្រូវធានាថា បើមានការរំលោភលើសិទ្ធិ ឬសេរីភាពរបស់ប្រជាជនណាម្នាក់ រដ្ឋមានភារកិច្ចរកវិធីដោះស្រាយបញ្ហានេះ ឱ្យបានស័ក្កសិទ្ធិ ទោះបីការរំលោភនេះ បានប្រព្រឹត្តឡើងដោយភ្នាក់ងារដែលបំពេញបេសកកម្មជាផ្លូវការក៏ដោយ ។

ខ) ត្រូវធានាថាជនរងគ្រោះដោយអំពើរំលោភលើសិទ្ធិ និងសេរីភាពត្រូវមានសិទ្ធិប្តឹងទាមទាររកយុត្តិធម៌ ។ ការរកយុត្តិធម៌ក្នុងករណីនេះ ត្រូវធ្វើឡើងដោយតុលាការមានសមត្ថកិច្ច ឬដោយអាជ្ញាធរនានាក្នុងផ្នែករដ្ឋបាល ឬផ្នែកច្បាប់ ឬដោយក្រសួងមានសមត្ថកិច្ចឯទៀត ដែលក្រសួងយុត្តិធម៌ បានចាត់តាំង ។

គ) ដើម្បីធានាយុត្តិធម៌ជូនប្រជារាស្ត្រ អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច ត្រូវបំពេញបេសកកម្មឱ្យបានហ្មឹងម៉ាត់ ទៅតាមការចាត់តាំងរបស់ក្រសួង ។

មាត្រា ៧:

គ្មានអ្នកណាម្នាក់ ត្រូវទទួលទារុណកម្ម ឬការធ្វើបាបយ៉ាងសាហាវឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬយ៉ាងថោកទាបឡើយ ។ ជាពិសេស គ្មានអ្នកណាម្នាក់ ត្រូវគេយកទៅធ្វើការពិសោធន៍ខាងវេជ្ជសាស្ត្រ ឬវិទ្យាសាស្ត្រ ដោយគ្មានការយល់ព្រមដោយសេរីអំពីសាមីខ្លួនឡើយ ។

មាត្រា ៩:

១. បុគ្គលគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបាននូវសេរីភាព និងសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួន ។ គ្មានបុគ្គលណាម្នាក់ ត្រូវគេចាប់ចង ឬឃុំឃាំងតាមអំពើចិត្តបានឡើយ ។ គ្មានបុគ្គលណាម្នាក់ ត្រូវគេដកហូតសេរីភាពរបស់ខ្លួនបានឡើយ លើកលែងតែក្នុងណាដែលមានហេតុផល និងការអនុវត្តត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ។

២. ជនដែលត្រូវគេចាប់ខ្លួន ត្រូវតែបានប្រាប់អំពីមូលហេតុនៃការចាប់ខ្លួន និងបទចោទចំពោះរូបគេឱ្យបានដឹងភ្លាមៗផងក្នុងរយៈពេលនៃការចាប់ខ្លួន ។

៣. ជនដែលត្រូវគេចាប់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនពីបទឧក្រិដ្ឋ ត្រូវតែបាននាំខ្លួនភ្លាមៗទៅជួបចៅក្រម ឬភ្នាក់ងារផ្សេងទៀតដែលច្បាប់អនុញ្ញាត ដើម្បីអនុវត្តនីអំណាច "ច្បាប់" តុលាការ ហើយជននោះ ត្រូវមានសិទ្ធិឱ្យ គេជំនុំជំរះទោសខ្លួនក្នុងរយៈពេលមួយដ៏សមគួរ ឬក៏ត្រូវដោះលែង ។ មិនត្រូវឱ្យមានបទបញ្ជាជាទូទៅ ណាមួយថាជនដែលរង់ចាំការជំនុំជំរះទោស ត្រូវតែដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងនោះឡើយ ក៏ប៉ុន្តែការដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំ ត្រូវតែមានការធានារ៉ាប់រងថាជននោះនឹងបង្ហាញមុខសំរាប់ការជំនុំជំរះទោសតាមកាលកំណត់ណាមួយនៃនីតិវិធីរបស់តុលាការ និងត្រូវមានមុខអនុវត្តសេចក្តីសំរេច "សាលក្រម" របស់តុលាការ ។

៤. ជនដែលត្រូវគេដកហូតសេរីភាពដោយការចាប់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួន ត្រូវតែមានសិទ្ធិឱ្យគេនាំខ្លួនទៅជំនុំជំរះទោសនៅចំពោះមុខតុលាការ ដើម្បីឱ្យតុលាការនោះអាចសំរេចដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ ទៅលើភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនរបស់គេ ហើយតុលាការអាចចេញបញ្ជាឱ្យដោះលែង ប្រសិនបើការឃុំឃាំងនោះ មិនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ។

៥. ជនណាដែលបានរងគ្រោះដោយសារការចាប់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនមិនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ត្រូវមានសិទ្ធិពេញទី ក្នុងការប្ដឹងទាមទារសំណងជំងឺចិត្ត (ប្ដឹងទៅតុលាការអាជ្ញាធរ ដែលចាប់ចងនេះសងជម្ងឺចិត្ត) ។

មាត្រា ១០:

១. ជនដែលជាប់ឃុំឃាំង មានសិទ្ធិទាមទារឱ្យគេថែរក្សាខ្លួនឱ្យសមតាមបែបបទមនុស្សធម៌ និងឱ្យគេ គោរពសេចក្ដីថ្លៃថ្នូររបស់ខ្លួន ដូចមនុស្សឯទៀតៗដែរ ។

២.ក) ក្រៅអំពីកាលៈទេសៈដ៏ចាំបាច់ខ្លះៗនោះ ជនជាប់ចោទត្រូវគេដាក់ឱ្យនៅដោយឡែកពីអ្នកទោសដែលតុលាការ បានកាត់ទោសរួចហើយ ។ ជនជំពូកនេះមានសិទ្ធិ ឱ្យគេថែរក្សាខ្លួនឱ្យសមស្រប ទៅតាមលក្ខណៈនៃមនុស្សដែលគ្មានទោស ។

ខ) ក្មេងអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំ ដែលជាប់ចោទ ត្រូវគេដាក់ឱ្យនៅដោយឡែកពីមនុស្សពេញវ័យ ហើយត្រូវនាំយកទៅវិនិច្ឆ័យទោសឱ្យបានឆាប់បំផុតតាមលទ្ធភាពដែលអាចធ្វើទៅបាន ។

គ) ពន្ធនាគារ ត្រូវមានរបៀបគ្រប់គ្រងអ្នកទោស ដោយយោលទៅតាមគោលដៅសំខាន់ៗ ដូចជា ការកែទម្រង់ក្នុងវិស័យអត្តចរិត និងរបៀបរស់នៅក្នុងសង្គម ។ រីឯអ្នកទោសក្មេងៗវិញ ត្រូវដាក់ឱ្យនៅដោយឡែកពីមនុស្សពេញវ័យ ហើយត្រូវទទួលការគ្រប់គ្រងឱ្យសមស្របទៅតាមអាយុ និងស្ថានភាព ច្បាប់របស់ខ្លួន ។

មាត្រា ១១:

គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវជាប់ពន្ធនាគារ "គុក" ដោយសារតែខ្លួនពុំអាចបំពេញតាមកាតព្វកិច្ចនៃកិច្ចសន្យា របស់ខ្លួនបានឡើយ ។

មាត្រា ១៤:

១. នៅចំពោះមុខតុលាការ ឬនៅក្នុងសាលាជំនុំជំរះក្ដី មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិស្មើៗគ្នា ។ ក្នុងការសំរេចផ្ដន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋទៅលើជនណាម្នាក់ និងក្នុងការសំរេចអំពីសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ច របស់ជនណាម្នាក់ ក្នុងករណីដែលមានការប្ដឹងផ្ដល់សាមីខ្លួន ត្រូវមានសិទ្ធិស្នើសុំឱ្យមានការកាត់សេចក្ដីឱ្យបានសមរម្យជាសាធារណៈ ។ ការសំរេចក្ដី នេះត្រូវរៀបចំ និងដឹកនាំដោយក្រុមជំរះក្ដី ដែលតែងតាំងឡើងតាមលក្ខណៈច្បាប់ ។ ក្រុមជំរះក្ដីនេះ ត្រូវមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ ប្រកបទៅដោយឯករាជភាពពេញលេញ ហើយមិនត្រូវមានការលំអៀងទៅខាងណាឡើយ ។ ក្រុមសារព័ត៌មាន និងសាធារណៈជន អាចត្រូវគេហាមឃាត់មិនឱ្យចូលស្ដាប់ការកាត់ទោសនេះ ប្រសិនបើ គេយល់ថាអាចមានការទំនាស់ដល់សីលធម៌ របៀបរៀបរយសាធារណៈ ឬសន្តិសុខជាតិ នៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ប្រសិនបើ គូភាគីនានា ពុំមានឆន្ទៈចង់ឱ្យដឹងឮដល់សាធារណជន ឬក្នុងកាលៈទេសៈណាដែលតុលាការយល់ឃើញ ថាការកាត់ទោសនៅចំពោះមុខសាធារណជន អាចបណ្ដាលឱ្យមានការលំអៀងប្រាសចាកពីគោលជំហរ ដែលត្រឹមត្រូវក្នុងការរកយុត្តិធម៌នេះ គេក៏អាចចេញបញ្ញត្តិហាមឃាត់មិនឱ្យពួកកាសែត ឬសាធារណជន ចូលស្ដាប់ដែរ ។ ប៉ុន្តែក្រោយពីការជុំនុំជំរះរួចសព្វគ្រប់ហើយ លទ្ធផលនៃការវិនិច្ឆ័យរបស់តុលាការ ទោះជាក្នុងប្រការនៃបទឧក្រិដ្ឋ ឬជាក្ដីក្ដាំរដ្ឋប្បវេណី នឹងត្រូវផ្សាយជាព័ត៌មានជូនសាធារណជន ។ ក្នុងករណីណាដែលមានការជំទាស់ ពីសំណាក់អ្នកទោសក្មេងៗ ការផ្សាយជាសាធារណៈនេះ អាចត្រូវហាមឃាត់បានដែរ ។ រីឯការវិនិច្ឆ័យទោសស្ដីពីជម្លោះក្នុងរឿងអាពាហ៍ពិពាហ៍ ជម្លោះរឿងប្ដីប្រពន្ធ ឬជម្លោះក្នុងរឿងដណ្ដើមកូនចៅ ការផ្សាយជាសាធារណៈ ត្រូវហាមជាដាច់ខាត ។

២. តាមក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ ជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋត្រូវគេចាត់ទុកថាជាជនគ្មានកំហុស ដរាបណាបើគ្មាន ភស្ដុតាងគ្រប់គ្រាន់ (ពេលណាគេរកឃើញភស្ដុតាងគ្រប់គ្រាន់អំពីអំពើឧក្រិដ្ឋនេះ ទើបគេអាចដាក់កំហុសជនជាប់ចោទនេះបាន) ។

៣. ក្នុងករណីនៃការសំរេចវិនិច្ឆ័យទោសឧក្រិដ្ឋ ជនជាប់ចោទគ្រប់ៗរូប មានសិទ្ធិស្មើៗគ្នាក្នុងការទទួលនូវកិច្ចធានាខ្លះៗដូចជា:

ក) ការប្រាប់ឱ្យដឹងខ្លួនភ្លាមពីលក្ខណៈ និងហេតុផលនៃការផ្ដន្ទាទោសនេះ ហើយគេត្រូវនិយាយភាសា ដែលសាមីខ្លួនអាចស្ដាប់បានគ្រប់គ្រាន់ ។

ខ) សាមីខ្លួនត្រូវមានពេលវេលា ព្រមទាំងសម្ភារៈគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការការពារខ្លួននៅចំពោះមុខច្បាប់ ឧទាហរណ៍ដូចជា ការស្រាវជ្រាវរកស្មាក្ដី (អ្នកចេះដឹងខាងច្បាប់) ឱ្យធ្វើជាតំណាងខ្លួនជាដើម ។

គ) ការជំនុំជំរះកាត់ទោសត្រូវធ្វើភ្លាមដោយឥតពន្យាពេលយូរ ។

ឃ) ការជំនុំជំរះកាត់ទោស ត្រូវធ្វើនៅចំពោះមុខសាមីជន ។ សាមីជន អាចឆ្លើយដោះសារដើម្បីការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង ឬអាចរកស្មាក្ដីឱ្យជួយការពារ ។ សាមីជន មានសិទ្ធិរើសស្មាក្ដីដោយខ្លួនឯង ប្រសិនបើខ្លួនមានប្រាក់គ្រប់គ្រាន់សំរាប់ បង់ថ្លៃឈ្នួល ។ ក្នុងករណីណាដែលចាំបាច់ តុលាការត្រូវតែងតាំងឱ្យស្មាក្ដី ឱ្យតំណាងជនជាប់ចោទ ដោយឥតគិតឈ្នួល ប្រសិនបើ សាមីជននេះ គ្មានមធ្យោបាយ ឬប្រាក់កាសគ្រាប់គ្រាន់ ។

ង) លទ្ធភាពអាចពិនិត្យនិងសាកសួរដេញដោលទៅលើសាក្សីខាងគូបដិបក្ខ ។ សិទ្ធិស្នើសុំឱ្យមានសាក្សី ដើម្បីជួយឆ្លើយ ការពារខ្លួន ។ សាក្សីទាំងសង្ខាងគឺសាក្សីប្រឆាំង និងសាក្សីការពារ ត្រូវស្ថិតនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌច្បាប់ស្មើគ្នា ។

ច) ត្រូវមានអ្នកបកប្រែភាសា សំរាប់ជួយដោយឥតគិតឈ្នួល ប្រសិនបើសាមីជនមិនចេះស្ដាប់ភាសា ដែលប្រើក្នុង ការកាត់ក្ដីនេះ ។

ឆ) សិទ្ធិមិនឱ្យនរណាបង្ខិតបង្ខំឱ្យឆ្លើយដាក់កំហុសលើខ្លួនឯង ឬទទួលសារភាពនូវកំហុសដែលមិនត្រឹមត្រូវ ។

៤. ចំពោះអ្នកទោសក្មេងៗវិញ ការវិនិច្ឆ័យទោសត្រូវយោលទៅលើអាយុរបស់សាមីជន ហើយត្រូវផ្អែកទៅលើគោលដៅ នៃការអប់រំកសាងខ្លួនសាមីជនឱ្យបានប្រពៃឡើង ។

៥. ជនដែលត្រូវគេផ្ដន្ទាទោសក្នុងបទឧក្រិដ្ឋមានសិទ្ធិស្នើសុំទៅតុលាការថ្នាក់លើ ឱ្យសើរើ ពិនិត្យ ការវិនិច្ឆ័យទោសនេះ សាជាថ្មី ។

៦. ជនណាម្នាក់ដែលត្រូវគេសំរេចផ្ដន្ទាទោសជាបទឧក្រិដ្ឋរួចទៅហើយ ប៉ុន្ដែស្រាប់តែត្រូវគេលើកលែងទោសឱ្យវិញ ដោយ ហេតុថាគេទើបតែរកឃើញភស្ដុតាងថ្មីមួយ ដែលបញ្ជាក់ឱ្យឃើញថាការផ្ដន្ទាទោសនោះ ពុំបានត្រឹមត្រូវដោយគតិយុត្តិធម៌ទេ ជនរងគ្រោះដោយអគតិយុត្តិធម៌នេះ មានសិទ្ធិប្ដឹងទាមទារជម្ងឺចិត្តតាមលក្ខណៈច្បាប់ ។ ប្រសិនបើ មូលហេតុនៃ ការកាត់ទោស មិនត្រឹមត្រូវនេះ បណ្ដាលមកអំពីការខំលាក់លៀមភស្ដុតាងពីសំណាក់ជនជាប់ចោទវិញនោះ ការប្ដឹងទាមទារ ជម្ងឺចិត្ត ចំពោះករណីដូចថែងខាងលើ នឹងត្រូវទុកជាមោឃៈ ។

៧. យោលទៅតាមទម្រង់ការច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌនៃប្រទេសនិមួយៗ គេមិនអាចយកជនណាម្នាក់ទៅ កាត់ទោសសារជាថ្មី ចំពោះបទល្មើសដែលសាមីជនបានទទួលទណ្ឌកម្ម ឬបានទទួលការលើកលែងទោស រួចទៅហើយទេ ។

មាត្រា ១៥:

១. គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវជាប់ទោសពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌឡើយ ចំពោះអំពើ ឬការធ្វេសប្រហែសណាមួយដែលពុំមែនជា បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដែលមាននៅក្រោមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្ដរជាតិ នៅខណៈពេលដែលអំពើនោះបានប្រព្រឹត្ត ។ ហើយ ក៏មិនត្រូវឱ្យមានការដាក់ទោសណាមួយឱ្យធ្ងន់ជាងទោស ដែលបានដាក់កាលពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនោះបានប្រព្រឹត្តឡើយ ។ ប្រសិនបើ ក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ហើយច្បាប់បានបញ្ញត្តិឱ្យមានការដាក់ទោសស្រាលជាងមុន ជនល្មើសត្រូវតែ បានទទួលប្រយោជន៍នោះ ។

២. នៅក្នុងមាត្រានេះ ពុំមានចំណុចណាមួយនឹងធ្វើឱ្យការជំនុំជំរះ និងការផ្ដន្ទាទោសដល់ជនណាមួយ មានភាពលំអៀង ប្រាសចាកភាពយុត្តិធម៌ចំពោះអំពើ ឬការធ្វេសប្រហែសណាមួយ ដែលនៅក្នុងពេលប្រព្រឹត្តនោះ វាជាបទព្រហ្មទណ្ឌ ដោយយោងតាមគោលការណ៍ច្បាប់ជាទូទៅ ដែលសហគមន៍ជាតិនានាបានទទួលស្គាល់ឡើយ ។

មាត្រា ១៩:

១. ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិប្រកាន់យកមតិយោបល់ដោយគ្មានការជ្រៀតជ្រែក " ដោយសេរី " ។

២. ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញយោបល់ ។ សិទ្ធិនេះ ត្រូវរាប់ទាំងសេរីភាពក្នុងការស្វែងរក ព័ត៌មាន ទទួលពត៌មាន និងផ្សព្វផ្សាយពត៌មាន និងគំនិតសព្វបែបយ៉ាង ដោយមិនគិតពីព្រំដែនឡើយ ទាំងតាម ផ្ទាល់មាត់ក្ដី, តាមការសរសេរ ឬបោះពុម្ពក្ដី, តាមទំរង់សិល្បៈក្ដី ឬតាមរយៈចរន្ដផ្សាយពត៌មានដទៃៗទៀតក្ដី ។

៣. ការអនុវត្តន៍សិទ្ធិដែលបានចែងក្នុងវគ្គទី ២ ខាងលើនេះ ត្រូវប្រទះនិងការទទួលខុសត្រូវនិង កាតព្វកិច្ចខ្លះៗ ។ ជួនកាលវាអាចជួបប្រទះ និងការកំរិតលក្ខខណ្ឌ និងបទបញ្ជាផ្សេងៗ ដែលច្បាប់បានបញ្ញត្តិ ជាចាំបាច់ដើម្បីៈ

ក) គោរពសិទ្ធិ និងកិត្តិនាមអ្នកដទៃ

ខ) ការពារសន្តិសុខជាតិ របៀបរៀបរយសាធារណៈ ព្រមទាំងសុខុមាលភាព និងសីលធម៌សាធារណៈ ។

មាត្រា ២៦ៈ

នៅចំពោះមុខច្បាប់ មនុស្សគ្រប់ៗរូបមានសិទ្ធិស្មើៗគ្នា ហើយក៏មានសិទ្ធិទទួលកិច្ចការពារអំពីច្បាប់ យ៉ាងស្មើគ្នាដោយឥតប្រកាន់ពូជសាសន៍ ឬពិណសំបុរឡើយ ។ ក្នុងករណីនេះ ច្បាប់ហាមមិនឱ្យមានការប្រកាន់ពូជសាសន៍ ហើយច្បាប់ធានាជូនបុគ្គលគ្រប់រូបនូវបញ្ញត្តិ ការពារយ៉ាងស័ក្តិសិទ្ធិ កុំឱ្យមាន ការប្រកាន់ទៅលើពូជសាសន៍ ពិណសំបុរ ភេទ សាសនា ភាសា ជំហរនយោបាយ មតិនានា កំណើតជាតិ ឬសង្គម ឋានៈ វណ្ណៈ ឬអ្វីផ្សេងៗទៀតឡើយ ។

អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងទារុណកម្ម (ថ្ងៃទី ១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៨៤)

មាត្រា ៤ៈ

១. រដ្ឋជាភាគីនីមួយៗត្រូវធានាថា អំពើទារុណកម្មទាំងអស់ គឺជាអំពើផ្ទុយច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌរបស់ខ្លួន។ ចំពោះការប៉ុនប៉ងធ្វើទារុណកម្ម និងអំពើរបស់បុគ្គលណាដែលបានចាត់ទុកជាការសមគំនិត ឬការចូលរួមក្នុងការធ្វើទារុណកម្ម ក៏ត្រូវចាត់ទុកថាជាការខុសច្បាប់ដែរ ។

២. រដ្ឋជាភាគីនីមួយៗត្រូវផ្តន្ទាទោសអំពើខុសច្បាប់ទាំងនេះ តាមបញ្ញត្តិសមស្របទៅតាមទម្ងន់ទោសរបស់ខ្លួន ។

មាត្រា ៥ៈ

១. បើសិនជាមានការចាំបាច់ក្នុងការចាត់តាំងនូវដែនអំណាចច្បាប់របស់ខ្លួន ទៅលើអំពើខុសច្បាប់ ទាំងឡាយដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៤ រដ្ឋជាគូភាគីនីមួយៗត្រូវប្រកាន់យកវិធានការតាមបែប ដូចខាងក្រោមនេះៈ

ក) នៅពេលណាដែលអំពើខុសច្បាប់ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅលើទឹកដីកន្លែងណាមួយនៃទឹកដីដែល ស្ថិតនៅក្រោមអំណាចច្បាប់របស់ខ្លួន ឬនៅលើនាវា ឬយន្តហោះដែលបានចុះបញ្ជីការ នៅក្នុងរដ្ឋនោះ...

ខ) នៅពេលណាដែលជនជាប់ចោទ (ថាបានប្រព្រឹត្តខុសច្បាប់) មានសញ្ជាតិជាពលរដ្ឋរបស់ប្រទេសនោះ ...

គ) ពេលណាដែលអ្នករងគ្រោះមានសញ្ជាតិជាពលរដ្ឋរបស់ប្រទេសនោះ និងពេលណាដែលប្រទេស នោះយល់ឃើញថាជាការសមស្រប ។

២. រដ្ឋជាភាគីនីមួយៗត្រូវប្រកាន់យកផងដែរនូវវិធានការបែបនេះ បើសិនជាចាំបាច់ ដើម្បីចាត់តាំងនូវដែនអំណាចច្បាប់របស់ខ្លួនទៅលើអំពើខុសច្បាប់បែបនេះ នៅក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទ (ថាបាន ប្រព្រឹត្តអំពើខុសច្បាប់) នោះ ស្ថិតនៅក្នុង (ទីកន្លែងណាមួយនៃ) ទឹកដីដែលនៅក្រោមអំណាចច្បាប់របស់ខ្លួន ហើយដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៨ រដ្ឋមិនចាប់បញ្ជូនជននោះចេញពីប្រទេស អោយទៅ ប្រទេស ដែលមានចែងនៅក្នុងកថាខ័ណ្ឌ ១ នៃមាត្រានេះឡើយ ។

៣. អនុសញ្ញានេះមិនផាត់ចេញនូវបញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌទាំងឡាយ ដែលគេអនុវត្តតាមលំនាំច្បាប់ក្នុង ប្រទេសនោះឡើយ ។

មាត្រា ៦ៈ

១. ក្រោយពីបានពិនិត្យព័ត៌មានដែលមាន ហើយបានឃើញថាស្ថានភាពទាំងឡាយ មានការអះអាង បញ្ជាក់គ្រប់គ្រាន់ហើយ រដ្ឋជាភាគីទាំងឡាយណា ដែលមានជនដែលត្រូវគេចោទថាបានប្រព្រឹត្តនូវ អំពើខុសច្បាប់ ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៤ ត្រូវនាំមនុស្សនោះទៅឃុំខ្លួន ឬក៏ត្រូវចាត់វិធានការផ្លូវច្បាប់ផ្សេងទៀត ដើម្បីធានាវត្តមានរបស់មនុស្សនេះ (គឺកុំឱ្យជននេះរត់គេចខ្លួនបាត់)។ ការឃាត់ខ្លួន និងរាល់វិធានការផ្លូវច្បាប់ផ្សេងទៀត ត្រូវអនុវត្តតាមច្បាប់របស់ប្រទេសនោះ ប៉ុន្តែអាចធ្វើយ៉ាងនេះបាន តែក្នុងមួយរយៈពេលណាដែលចាំបាច់សំរាប់រៀបចំនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឬនីតិវិធីដើម្បីបញ្ជូនជននេះចេញក្រៅប្រទេស តែប៉ុណ្ណោះ ។

២. រដ្ឋ (ដែលមានកើតហេតុ) នេះ ត្រូវចាត់ចែងជាបន្ទាន់ឱ្យមានការស៊ើបអង្កេតការណ៍ជាបឋម មួយភ្លាម ។
៣. បុគ្គលណាដែលត្រូវបានជាប់ឃុំតាមកថាខ័ណ្ឌ ១ នៃមាត្រានេះ នឹងត្រូវបានទទួលកិច្ចឧបត្ថម្ភជាបន្ទាន់ ក្នុងការទាក់ទងជាមួយតំណាងដ៏សមស្របនៃប្រទេសដែលខ្លួនមានសញ្ជាតិ ហើយដែលនៅទីជិតជាងគេបំផុត ឬបើសិនជាបុគ្គលនោះជាមនុស្សអត់សញ្ជាតិ (ត្រូវទាក់ទង) ជាមួយតំណាង នៃប្រទេសណាដែលខ្លួនតែងតែស្នាក់នៅ ។
៤. នៅពេលដែលរដ្ឋមួយបានឃាត់ខ្លួនបុគ្គលណាម្នាក់ ដោយអនុលោមទៅតាមមាត្រានេះ រដ្ឋនោះត្រូវជូនដំណឹងជាលាយល័ក្ខអក្សរភ្លាមទៅដល់រដ្ឋទាំងឡាយ ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៥ កថាខ័ណ្ឌ ១ ស្តីពីការដែលបុគ្គលនោះ ត្រូវឃាត់ខ្លួន ហើយនឹងស្តីពីហេតុផលដែលនាំឱ្យមានការឃាត់ខ្លួន។ រដ្ឋដែលបានចាត់ចែងការអង្កេតជាបឋម ដូចមានលើកឡើងនៅក្នុងកថាខ័ណ្ឌ ២ នៃមាត្រានេះ ត្រូវធ្វើរបាយការណ៍ជាបន្ទាន់ជូនដល់រដ្ឋទាំងឡាយដែលបានចែងមកនេះ ស្តីពីការរកឃើញរបស់ខ្លួន ហើយត្រូវបញ្ជាក់ថាតើខ្លួនចង់ប្រើអំណាចច្បាប់របស់ខ្លួន ឬមិនចង់ ។

មាត្រា ៧:

១. រដ្ឋជាភាគីណាដែលបានរកឃើញជនជាប់ចោទ (ថាបានប្រព្រឹត្តអំពើខុសច្បាប់ណាមួយ) ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៤ នៅក្នុងទឹកដី (ដែលស្ថិតនៅ) ក្រោមអំណាចច្បាប់របស់ខ្លួននោះ ហើយតាមករណីក្នុងមាត្រា ៥ បើសិនជា (រដ្ឋនេះ) មិនចាប់បញ្ជូនមនុស្សនោះចេញពីប្រទេសខ្លួនទេ (រដ្ឋនេះ) ត្រូវតែបញ្ជូនករណីនេះទៅអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន ដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់ (តាមច្បាប់) ។
២. អាជ្ញាធរទាំងនេះត្រូវធ្វើសេចក្តីសំរេចដូចគ្នាទៅនឹងរបៀបដែលខ្លួនបានប្រកាន់យក នៅក្នុងករណីនៃអំពើខុសច្បាប់ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ដែលតែងតែកើតមានជាធម្មតានៅក្នុងច្បាប់នៃប្រទេសនោះ។ នៅក្នុងករណីទាំងឡាយដែលមាត្រា ៥ កថាខ័ណ្ឌ ២ បានលើកឡើងនោះ កំរិតនៃភស្តុតាងដែលចាំបាច់ដើម្បីឱ្យមានការចោទប្រកាន់ និងការផ្តន្ទាទោសនោះ មិនត្រូវឱ្យមានភាពតឹងរឹងតិចជាងកំរិតដែលគេតម្រូវនៅក្នុង ដែលមាត្រា ៥ កថាខ័ណ្ឌ ១ បានលើកឡើងនោះទេ។
៣. បុគ្គលទាំងឡាយណាដែលជាប់ចោទដោយអំពើខុសច្បាប់ណាមួយ ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៤ នេះ នឹងត្រូវមានការធានាថា នឹងទទួលបាននូវការពិនិត្យដោះស្រាយដោយយុត្តិធម៌ នៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃការជំនុំជំរះ ។

មាត្រា ៨:

១. អំពើខុសច្បាប់ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៤ ត្រូវចាត់ជាអំពើខុសច្បាប់ដែលអាចចាប់បញ្ជូន ចេញក្រៅប្រទេសបាន ហើយដែលអាចបញ្ចូលទៅក្នុងសន្ធិសញ្ញា (ស្តីពីការចាប់បញ្ជូនចេញក្រៅប្រទេស) ដែលមានរវាងរដ្ឋជាភាគីទាំងឡាយរួចមកហើយនោះ។ រដ្ឋជាភាគីទាំងឡាយសន្យាថា នឹងបញ្ចូលអំពើខុសច្បាប់ទាំងនេះ ដោយទុកជាអំពើខុសច្បាប់ដែលអាចចាប់បញ្ជូនចេញក្រៅប្រទេសបាន ទៅក្នុងរាល់សន្ធិសញ្ញាស្តីពីការចាប់បញ្ជូនចេញក្រៅប្រទេស ដែលរដ្ឋទាំងនេះនឹងព្រមព្រៀងជាមួយគ្នា។
២. បើសិនជារដ្ឋជាភាគីបានកំណត់ថា ការចាប់បញ្ជូនចេញក្រៅប្រទេស ត្រូវឈរលើមូលដ្ឋាននៃសន្ធិសញ្ញានោះហើយ (រដ្ឋនេះ) បានទទួលសំណូមពរពីរដ្ឋជាភាគីមួយទៀតដែលខ្លួនមិនមានសន្ធិសញ្ញា (ស្តីពីការចាប់បញ្ជូនចេញក្រៅប្រទេស) ជាមួយនោះ រដ្ឋនោះអាចចាត់អនុសញ្ញានេះ ជាមូលដ្ឋានច្បាប់ដើម្បីចាប់បញ្ជូនចេញក្រៅប្រទេសនូវអំពើខុសច្បាប់ប្រភេទនេះ។ ការចាប់បញ្ជូនចេញ ក៏ត្រូវគោរពតាមលក្ខខណ្ឌនានារបស់ច្បាប់នៃរដ្ឋដែលបានទទួលសំណូមពរនោះផងដែរ ។
៣. រដ្ឋជាភាគីទាំងឡាយណាដែលមិនយក (អត្ថិភាពនៃ) សន្ធិសញ្ញានេះធ្វើជាលក្ខខណ្ឌ នៃការចាប់បញ្ជូនចេញក្រៅប្រទេសទេនោះ ត្រូវទទួលស្គាល់ថាអំពើខុសច្បាប់ប្រភេទនេះ ជាអំពើខុសច្បាប់ដែលអាចចាប់បញ្ជូនចេញក្រៅប្រទេសបាន ដោយគោរពតាមលក្ខខណ្ឌនានានៃច្បាប់របស់រដ្ឋដែលបានទទួលសំណូមពរនោះផងដែរ ។
៤. ដើម្បីបំរើទិសដៅច្បាប់ រវាងរដ្ឋជាភាគីទាំងឡាយស្តីពីការចាប់បញ្ជូនចេញក្រៅប្រទេស ដោយគោរព អំពើខុសច្បាប់ប្រភេទនេះមិនគ្រាន់តែចាត់ទុកថាត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅលើទីកន្លែង ដែលមាន កើតហេតុប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែត្រូវចាត់ទុកថាដូចជាបានប្រព្រឹត្តទៅលើទឹកដីនៃប្រទេស ដែលត្រូវចាត់តាំងដែនអំណាចច្បាប់របស់ខ្លួនតាមលំនាំមាត្រា ៥ កថាខ័ណ្ឌ ១ ផងដែរ។

មាត្រា ៩:

១. រដ្ឋជាភាគីទាំងឡាយត្រូវផ្តល់ឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក នូវវិធានការជួយឧបត្ថម្ភឱ្យបានធំធេងបំផុត ក្នុងការចោទប្រកាន់ទោសព្រហ្មទណ្ឌ ដែលទាក់ទិនទៅនឹងអំពើខុសច្បាប់ណាមួយ ដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៤ ដោយរួមទាំងការផ្តល់ឱ្យនូវភស្តុតាងចាំបាច់ទាំងអស់ ដែលខ្លួនមានសំរាប់ជាប្រយោជន៍ដល់ការចោទប្រកាន់ទោសនេះ ។

២. រដ្ឋជាភាគីទាំងឡាយ ត្រូវបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនតាមកថាខ័ណ្ឌ ១ នៃមាត្រានេះ ឱ្យបានសមស្របទៅនឹងសន្ធិសញ្ញាទាំងឡាយ ស្តីពីការជួយឧបត្ថម្ភគ្នាទៅវិញទៅមកខាងវិស័យតុលាការ ដែលអាចកើតមានរវាងគ្នានឹងគ្នានោះ ។

សេចក្តីថ្លែងការណ៍ក្រុងប៉េកាំង (ថ្ងៃទី ១៩ ខែសីហា ឆ្នាំ ១៩៩៥)

មាត្រា ២:

សេចក្តីប្រកាសជាសលកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (មាត្រា ១០) និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពី សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (មាត្រា ១៤ I) ប្រកាសថា ជនគ្រប់រូប គួរតែមានសិទ្ធិទទួលបាននូវសវនាការមួយដែលយុត្តិធម៌ និងជាសាធារណៈ ដែលដំណើរការដោយតុលាការមួយ មានសមត្ថកិច្ច ឯករាជ្យ និងមិនលំអៀង និងត្រូវបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ ។

មាត្រា ៨:

ដើម្បីពង្រីក និងពង្រឹង ករណីយកិច្ច របស់ខ្លួន ក្នុងនាមជាសមាជិកនៃវិស័យតុលាការ ចៅក្រម ក៏ដូចជាប្រជាពលរដ្ឋដទៃទៀតដែរ មានសិទ្ធិទទួលបាននូវសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ ខាងជំនឿ ក្នុងការបង្កើតសមាគម និងក្នុងការជួបប្រជុំ ។

មាត្រា ១៣:

នៅក្នុងការជ្រើសរើសចៅក្រម មិនត្រូវមានការរើសអើងនឹងមនុស្ស ដោយប្រកាន់ជាតិសាសន៍ ពណ៌សំបុរ ភេទ សាសនា គំនិតនយោបាយ ឬគំនិតផ្សេងទៀត ជាតិកំណើត ឬដើមកំណើតសង្គម ស្ថានភាពផ្ទាល់ខ្លួន ទំនោរ ភេទ ទ្រព្យសម្បត្តិកំណើត ឬស្ថានភាព លើកលែងតែថា វាជាតំរូវការមួយ ដែលថាបេក្ខជនម្នាក់សំរាប់មុខងារក្នុងវិស័យតុលាការ ត្រូវតែជាជនជាតិដើមនៃប្រទេសនោះ តំរូវការនោះមិនត្រូវបានចាត់ទុកថាមានលក្ខណៈរើសអើងទេ ។

គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពី តួនាទីរបស់មេធាវី (ឆ្នាំ១៩៩០)

មាត្រា ៣:

រដ្ឋាភិបាល ត្រូវធានាឱ្យមានការផ្តល់នូវថវិកាគ្រប់គ្រាន់ និងធនធានដទៃទៀត នៃសេវាផ្នែកច្បាប់ ដល់ជនក្រីក្រ និងក្នុងករណីចាំបាច់ ឱ្យដល់អ្នកដែលទន់ខ្សោយ ។ សមាគមវិជ្ជាជីវៈមេធាវី ត្រូវសហការចំពោះការរៀបចំ និងផ្តល់សេវាមធ្យោបាយ និងធនធានដទៃទៀត ។

មាត្រា ២២:

រដ្ឋាភិបាលត្រូវទទួលស្គាល់ និងគោរពថា រាល់ការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការពិគ្រោះយោបល់រវាងមេធាវី និងកូនក្តីរបស់ពួកគេ នៅក្នុងទំនាក់ទំនងវិជ្ជាជីវៈ របស់ពួកគេគឺជាការសំងាត់ ។